

Četvrti
ENERGETSKI SAMIT
u Bosni i Hercegovini

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Systems International
an international GIZ unit

Ministarstvo energije, toplote
i koreninskih voda BiH

Državno regulatorna komisija
za električnu energiju BiH

Regulatorna komisija za električnu
energiju Republike Srpske BiH

Implemented by

FERK
Regulatorna komisija za energiju
u Federaciji BiH (FERK)

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERCEGOVINI - IZAZOVI I PRILIKE -

prof. dr. sc. Mirza Kušljagić

Univerzitet u Tuzli, Fakultet elektrotehnike

Neum, 25. 04. 2018.

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERZEGOVINI – IZAZOVI I PRILIKE

prof. dr. sc. Mirza Kušljugić, Neum 25. 04. 2018.

- **Energetski sistem (ES)** je **izuzetno složen interdisciplinaran** (tehnički, ekonomski, socijalni i (geo)politički) sistem.
- **Tranzicija (transformacija)** ES, koja uključuje i okolinski i klimatski aspekt, je **zahtjevan, dugotrajan i kompleksan proces** čija implementacija je posebno izazovna za „male” zemlje (BiH, ZB6).
- **Strateški okvir** za energetske tranzicije u BiH definišu **EU energetske i klimatske politike**, čija transpozicija se uglavnom realizuje preko **Energetske zajednice (EZ)**.
- Energetska tranzicija u BiH je na početku (promišljanja), a u narednih par godina treba usvojiti značajne **strateške dokumente** (iNECP, NDC).

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERZEGOVINI – IZAZOVI I PRILIKE

prof. dr. sc. Mirza Kušljagić, Neum 25. 04. 2018.

- Nema “recepata” tranzicije; **svaka zemlja mora da definiše svoju “mapu puta”**. Vizija i strateška opredjeljenja (radikalne promjene paradigme razvoja energetike) treba da budu rezultat postizanja **konsenzusa ključnih društvenih aktera**.
- Prilikom promišljanja/planiranja razvoja energetike treba voditi dijalog baziran na argumentima i **sagledati sve raspoložive opcije**.
- **IZAZOV**: Kako u procese izrade strateških dokumenata tranzicije uključiti sve aktere (političke, stručne, javnost/građane, privredne i finansijske institucije) i kako aktivno učestvovati u koordinaciji **upravljanja tranzicionim procesom sa zemljama regiona (ZB6) i međunarodnim akterima (EU)?**

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERZEGOVINI – IZAZOVI I PRILIKE

prof. dr. sc. Mirza Kušljugić, Neum 25. 04. 2018.

- **METODOLOŠKI OKVIR PROCESA IZRADE STRATEGIJA/PLANOVA – ENERGETSKA TRILEMA:**
- Sigurnost snabdijevanja
- Cijenovna prihvatljivost energijskih servisa zasnovana na konkurentnosti sektora (a ne na državnim subvencijama)
- Održivost (okolinska i klimatska)
- Izbor između konkurentskih tehnologija (npr. obnovljivih izvora energije – OIE) zasnovan na tržišnom nadmetanju.
- **Država kao kreator politika tranzicije** (izbor dinamike i mape puta tranzicije), a regulatorna tijela kao mehanizam osiguravanja ravnopravnog tretmana aktera na tržištu uz zaštitu interesa potrošača i praćenja procesa.

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERZEGOVINI – IZAZOVI I PRILIKE

prof. dr. sc. Mirza Kušljugić, Neum 25. 04. 2018.

- **EU ENERGETSKE I KLIMATSKE POLITIKE I STRATEŠKA OPREDJELJENJA**
- Ključne dimenzije Energetske Unije kao alati ostvarivanja strateških ciljeva EU – osnova za izradu iNECP (2020-2030. sa perspektivom do 2050.):
 1. **Energetska sigurnost**, solidarnost i povjerenje
 2. Potpuno **integrirana EU tržišta** energenata
 3. **Energetska efikasnost** u cilju ublažavanja rasta potražnje
 4. **Dekarbonizacija** sektora posebno **povećanjem učešća OIE**
 5. Istraživanje, inovacije i **konkurentnost**

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERZEGOVINI – IZAZOVI I PRILIKE

prof. dr. sc. Mirza Kušljagić, Neum 25. 04. 2018.

- Polazni dokumenti : studije urađene u 2016/2017:
- Okvirne energetske strategije (PwC), WB Power Sector Note, SEERMAP (https://rekk.hu/analysis-details/238/south_east_europe_electricity_roadmap_-_seermap)
- Tranzicija se može realizovati na tri načina:
 - **Pod uticajem tržišta** (EU ETS)
 - **Sa vremenskim odlaganjem** (od 2035.)
 - **Postepeno i odmah** (od 2020.)
- Ključni su **pouzdana polazni podaci** (npr. koliko se MW u velikim HE realno može izgraditi do 2030., 2040. i 2050. i kako).

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERZEGOVINI – IZAZOVI I PRILIKE

prof. dr. sc. Mirza Kušljagić, Neum 25. 04. 2018.

- Ključni faktori tranzicije: **tehnologije** (troškovi i adaptacija), **tržište** (sa svim rizicima), **raspoložive finansije** (Pariški sporazum), **političke odluke** (koje određuju dinamiku i društveni trošak tranzicije uključujući i aspekt pravične tranzicije)
- **PRILIKA: Organizovano započeti energetska tranziciju (već u planovima za period 2020-2030.) i posmatrati je kao razvojnu priliku.**

ENERGETSKA TRANZICIJA U BOSNI I HERZEGOVINI – IZAZOVI I PRILIKE
prof. dr. sc. Mirza Kušljugić, Neum 25. 04. 2018.

HVALA NA PAŽNJI!